

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/110/2019
Identifikačné číslo spisu: 1514224703
Dátum vydania rozhodnutia: 30.07.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Milan Ľalík
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:1514224703.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Milana Ľalíka a sudcov JUDr. Aleny Svetlovskej a JUDr. Ing. Jána Gandžalu, PhD., vo veci starostlivosti súdu o maloletých 1/ T. R., narodeného XX. H. XXXX, a 2/ H. R., narodeného X. H.I. XXXX, bývajúcich u otca, zastúpených opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, so sídlom v Bratislave, Vázovova 7/A, deti rodičov - matky L. X. R., bývajúcej v X., V. XX, zastúpenej advokátskou kanceláriou LÖWY & LÖWY s. r. o., so sídlom v Bratislave, Slowackého 56, IČO: 47 236 230, a otca N. L. R., bývajúceho v X., V. XX, zastúpeného advokátskou kanceláriou NIKU & partners, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Prokopa Veľkého 51, IČO: 36 866 008, za účasti komisára pre deti, Úrad komisára pre deti, so sídlom v Bratislave, Odborárske nám. 3, o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 20 P 370/2014, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 22. januára 2019 sp. zn. 11 CoP 45/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava V rozsudkom z 1. júna 2017 č. k. 20 P 370/2014-490 v spojení s jeho opravným uznesením z 30. októbra 2017 č. k. 20 P 370/2014-578 rozviedol manželstvo L. X. R. a N. L. R., uzavreté 25. septembra 2004 v Bratislave, na čas po rozvode zveril maloleté deti do osobnej starostlivosti otca, určil, že zastupovať maloletých a spravovať ich majetok budú obaja rodičia, uložil matke povinnosť platiť výživné na maloletého T. v sume 180,- eur mesačne a na maloletého H. v sume 150,- eur mesačne, vždy do 15. dňa v každom mesiaci vopred k rukám otca počnúc dňom právoplatnosti výroku o rozvode manželstva, upravil styk matky s maloletými, uložil matke a otcovi povinnosť zaplatiť trovy znaleckého dokazovania vo výške 429,08 eur na účet okresného súdu a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Vo vzťahu k výroku o zverení maloletých detí do osobnej starostlivosti otca na čas po rozvode uviedol, že v najlepšom záujme maloletých detí by bolo ich zverenie do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov v týždenných

intervaloch, pri ktorej by mohli rovnocenne udržiavať a rozvíjať vzťahy s oboma rodičmi, avšak vzhľadom na pomery (otázku bydliska) a správanie sa matky tieto podmienky splnené nie sú. Preto zveril maloleté deti do osobnej starostlivosti otca, ktorý má v porovnaní s matkou lepšie rodičovské kompetencie v zmysle rešpektovania roly matky v živote detí a zabezpečenia pravidelného, systematického a dlhodobého stretávania detí s matkou, má efektívnejšiu mieru sebakontroly, aby vzájomný kritický vzťah s matkou neprenášal na vzťah detí k matke a v jeho starostlivosti o maloleté deti neboli zistené žiadne nedostatky. Súd zároveň prihliadol aj na názor maloletých detí.

2. Krajský súd v Bratislave na odvolanie matky rozsudkom z 22. januára 2019 sp. zn. 11 CoP 45/2018 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o úprave styku matky s maloletými deťmi zmenil tak, ako je špecifikované v jeho výrokovej časti, vo zvyšnej napadnutej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Vo vzťahu k výroku rozsudku o zverení maloletých detí do osobnej starostlivosti otca konštatoval, že je vecne správny a v záujme maloletých detí. Matka v odvolaní neuviedla žiadne nové skutočnosti, ktoré by mohli mať za následok zmenu rozhodnutia súdu prvej inštancie, a ani v odvolacom konaní nebolo preukázané splnenie podmienok pre zverenie maloletých detí do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov. Skutočnosti týkajúce sa jej presťahovania do Bratislavy a zamestnania sa tam, ktoré matka tvrdila a preukazovala v odvolacom konaní, odvolací súd nepovažoval za presvedčivé a preukázané spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosti. Napokon podmienky pre zverenie maloletých detí do striedavej osobnej starostlivosti musia byť splnené nielen z pohľadu zabezpečovania vhodných podmienok, ale súčasne aj z pohľadu osobnostných predpokladov obidvoch rodičov, aby bola zabezpečená kontinuita v starostlivosti počas jej výkonu, pričom z obsahu odvolania matky a jej ďalších podaní v odvolacom konaní nebola preukázaná zmena jej postoja k otcovi a k prístupu vo výchove maloletých detí.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu matka podala dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. a § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. Podľa jej názoru odvolací súd nesprávne a nedostatočne zistil skutočný stav veci, keď predložené dôkazy nesprávne vyhodnotil, nedoplnil dokazovanie, aby zistil skutočný stav veci, nešetril pomery resp. ich zmenu počas odvolacieho konania na strane matky, ale len odkázal a vychádzal zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, od zistenia ktorého uplynuli už takmer dva roky, hoci pre rozhodnutie odvolacieho súdu je rozhodujúci stav ku dňu vyhlásenia rozhodnutia o odvolaní. Matka zároveň rozhodnutiu odvolacieho súdu vytykala, že spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, pretože má za to, že nevhodnosť resp. sťažnosť komunikácie či nezhody medzi rodičmi nemôžu byť dôvodom, pre ktorý by súd, ak sú splnené ďalšie podmienky, nemohol maloleté deti zveriť do striedavej osobnej starostlivosti. Navrhla, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Otec vo vyjadrení k dovolaniu matky uviedol, že konanie o výkone rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvoje je zo zákona spojené s konaním o rozvoje manželstva, a preto v ňom v zmysle § 76 C.m.p. dovolanie nie je prípustné. K namietaným dovolacím dôvodom dodal, že povinnosťou odvolacieho súdu bolo zistiť stav ku dňu právoplatnosti výroku o rozvoje manželstva, a nie ku dňu vyhlásenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ako podľa jeho názoru mylne tvrdí matka. Za neopodstatnenú považoval aj námietku nesprávneho právneho posúdenia veci, pretože rozhodnutie o zverení maloletých detí do výlučnej alebo striedavej osobnej starostlivosti závisí od komplexného posúdenia vhodného výchovného prostredia, a nielen od otázky vzájomnej komunikácie a nezhôd medzi rodičmi, ktorá je z hľadiska správnosti napadnutého rozhodnutia len otázkou marginálnou. Navrhol, aby dovolací súd dovolanie matky ako procesne neprípustné odmietol alebo ako nedôvodné zamietol.

5. Opatrovník maloletých detí k dovolaniu matky uviedol, že napadnutému rozhodnutiu predchádzalo rozsiahle dokazovanie a sleduje najlepší záujem maloletých detí za situácie, kedy bolo manželstvo ich rodičov rozvedené. Navrhol, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu potvrdil.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) účastník konania, v ktorého neprospech bolo rozhodnutie vydané

(§ 424 C.s.p.), zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie matky maloletých detí nie je dôvodné (§ 448 C.s.p.).

7. Podľa § 420 písm. f/ C.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im práva úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov. Porušenie práva na spravodlivý (riadny) proces nie je však možné vykladať tak, že by sa dovolateľovi garantoval úspech v konaní, či sa zaručovalo právo na rozhodnutie zodpovedajúce jeho predstavám (I. ÚS 50/04). Okolnosť, že dovolateľ so závermi či názormi odvolacieho súdu nesúhlasí, nemôže sama osebe založiť dôvodnosť dovolania.

9. V danom prípade dovolateľka namieta, že postupom odvolacieho súdu bolo porušené jej právo na spravodlivý proces tým, že odvolací súd nesprávne vyhodnotil predložené dôkazy, nedoplnil dokazovanie, aby zistil skutočný stav veci, nešetril pomery resp. ich zmenu počas odvolacieho konania na strane matky, ale len odkázal a vychádzal zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, od ktorého zistenia do rozhodnutia odvolacieho súdu uplynuli už takmer dva roky, a preto je neaktuálny.

10. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že súdy po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení zistia skutkový stav (resp. v mimosporových konaniach skutočný stav) a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces. (IV. ÚS 252/04). Kým navrhovanie dôkazov je právom a zároveň procesnou povinnosťou účastníkov konania, len súd rozhodne, ktorý z označených (navrhnutých) dôkazov vykoná (porov. § 185 ods. 1 C.s.p.). Uvedené predstavuje prejav zákonnej právomoci súdu korigovať návrhy účastníkov na vykonanie dokazovania sledujúc tak rýchly a hospodárny priebeh konania a súčasne zabezpečiť, aby sa zisťovanie skutkového stavu dokazovaním držalo v mantineloch predmetu konania a aby sa neuberalo smerom, ktorý z pohľadu podstaty prejednávanej veci nie je relevantný. V prípade, že súd odmietne vykonať určitý účastníkom navrhovaný dôkaz, je jeho zákonnou povinnosťou v odôvodnení rozhodnutia uviesť, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy (§ 220 ods. 2 C.s.p.) (I. ÚS 350/08).

11. Konanie odvolacieho súdu v prejednávanej veci však takéto vady nevykazuje. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva, ktoré dôkazy odvolací súd vykoná, z ktorých dôkazov vychádzal, ako ich vyhodnotil a prečo nevykoná ďalšie navrhnuté dôkazy, pričom podľa názoru odvolacieho súdu zistené skutkové závery odvolacieho súdu nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý (riadny) proces. Samotná skutočnosť, že dovolateľka sa nestotožňuje so spôsobom vyhodnotenia týchto dôkazov nemôže bez ďalšieho viesť k záveru, že v konaní došlo k vade uvedenej v § 420 písm. f/ C.s.p., pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia súdu ním navrhnutých dôkazov, prípadne sa dožadovať ním navrhovaného spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 98/97).

12. K záveru o porušení práv dovolateľky nemôže sama osebe viesť ani skutočnosť, že odvolací súd neakceptoval ňou predložené návrhy na vykonanie dokazovania (resp. doplnenia dokazovania). Aj z

ustálenej rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že zásah do základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie by v tejto súvislosti bolo možné konštatovať len vtedy, ak by záver všeobecného súdu o nevykonaní účastníkom navrhovaného dôkazu bol zjavne neodôvodnený, chýbala by mu predchádzajúca racionálna úvaha konajúceho súdu vychádzajúca z priebehu konania a stavu dokazovania v jeho rámci, či vtedy, ak by nevykonaním navrhnutého dôkazu bol účastník postavený do podstatne nevýhodnejšej pozície ako druhá strana v konaní (I. ÚS 350/08).

13. Podľa názoru dovolacieho súdu ale o tento prípad v prejednávanej veci nešlo. Dôvodom, pre ktorý v konaní neboli maloleté deti zverené do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, je predovšetkým zistenie, že schopnosť matky viesť maloleté deti k udržiavaniu a rozvíjaniu autonómneho a autentického vzťahu s otcom je významne znížená, z čoho vyplýva obava z pretrhnutia citových väzieb maloletých detí a otca, a teda porušenia práva maloletých detí na rodičovskú výchovu a starostlivosť zo strany oboch rodičov (čl. 41 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky) a na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom (čl. 7 Dohovoru o právach dieťaťa). Podľa § 191 ods. 1 C.s.p. je súd v konaní tiež povinný starostlivo prihliadnúť na všetko, čo vyšlo počas neho najavo. Pokiaľ mal odvolací súd za to a v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že z podaní matky a dôkazov predložených v odvolacom konaní nevyplýva, že by sa od vyhlásenia rozhodnutia súdu prvej inštancie zmenil jej postoj k rešpektovaniu roly otca vo výchovnom procese a že by bola zabezpečená kontinuita starostlivosti o maloleté deti počas výkonu striedavej osobnej starostlivosti, a na základe týchto zistení nepovažoval návrhy matky na doplnenie dokazovania za potrebné a účelné (porov. § 68 C.m.p.), nemožno uzavrieť, že by jeho postup bol v rozpore so zásadami súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a ústavnými princípmi. V danom prípade odvolací súd mal z podaní účastníkov a predložených dôkazov preukázanú dôvodnosť rozšírenia styku matky s maloletými deťmi, avšak nie zmenu, ktorá by odôvodňovala zverenie maloletých do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Nesúhlas dovolateľky s týmito skutkovými a právnymi závermi nemôže viesť k záveru o porušení jej práva na spravodlivý proces, pretože do tohto práva nepatrí právo účastníka na to, aby sa súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04).

14. So zreteľom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľka neopodstatnene namieta, že odvolací súd nesprávnym procesným postupom jej znemožnil uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ C.s.p.).

15. Matka zároveň vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p., v zmysle ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

16. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C.s.p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C.s.p.).

17. Matka v dovolaní namieta, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, pretože má za to, že nevhodnosť resp. sťaženosť komunikácie či nezhody medzi rodičmi nemôžu byť dôvodom, pre ktorý by súd, ak sú splnené ďalšie podmienky, nemohol maloleté deti zveriť do striedavej osobnej starostlivosti.

18. Podľa § 24 ods. 2 zákona o rodine ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

19. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že za predpokladu, že obaja rodičia sú spôsobilí vychovávať maloleté dieťa a majú záujem o jeho osobnú starostlivosť, môže súd zveriť maloleté dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov len v tom prípade, ak zistí, že takáto forma osobnej starostlivosti je v záujme dieťaťa a zároveň že takto budú lepšie zaistené potreby dieťaťa. Záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Pri posudzovaní, čo je najlepším záujmom maloletého dieťaťa, súd musí zohľadniť všetky relevantné skutočnosti a okolnosti tak, aby bolo zabezpečené morálne a materiálne blaho (dobro) dieťaťa a chránené jeho práva a oprávnené záujmy (porov. čl. 5 zákona o rodine). Z uvedeného vyplýva, že pojem najlepší záujem dieťaťa je veľmi pružný a musí byť skúmaný individuálne, vždy v konkrétnej situácii, musí vychádzať zo zistených okolností a musí sa uskutočniť tak, aby sa v plnej miere rešpektovali všetky ústavou a medzinárodnými dokumentmi zakotvené práva maloletého dieťaťa.

20. Otázka kvality vzájomnej komunikácie medzi rodičmi je síce otázkou, od ktorej závisí rozhodnutie súdu, či maloleté dieťa zverí do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov alebo do výlučnej osobnej starostlivosti jedného z nich, pretože zverenie maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov predpokladá zo strany rodičov predovšetkým toleranciu, spoločnú vôľu a schopnosť spolu komunikovať a spolupracovať a najmä nezapájať dieťa do vzájomných problémov, avšak ide len o jednu z množstva ďalších relevantných otázok, ktoré pri tomto posúdení súd musí zvažovať. Z uvedeného teda vyplýva, že záujem maloletého dieťaťa a lepšie zabezpečenie jeho potrieb musí súd zisťovať a posudzovať komplexne, a nie izolovane v nadväznosti na jednu čiastkovú otázku - v danom prípade otázku vzájomnej komunikácie medzi rodičmi maloletých detí.

21. Z obsahu spisu v prejednávanej veci vyplýva, že súdy oboch nižších inštancií po rozsiahлом dokazovaní a zhodnotení materiálnych a osobnostných predpokladov rodičov vychovávať maloleté deti, najmä s ohľadom na ich citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia, ako aj na schopnosť rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o deti s druhým rodičom, dospeli k záveru, že lepšie predpoklady na to má otec, ktorý zároveň uznáva úlohu a dôležitosť druhého rodiča (matky) v živote maloletých detí, a že v danom prípade nie sú splnené podmienky pre zverenie maloletých detí do striedavej osobnej starostlivosti. Otázka kvality vzájomnej komunikácie medzi rodičmi je okolnosťou, ktorú súd musí zohľadniť pri rozhodovaní o zverení maloletých detí do osobnej starostlivosti, avšak táto otázka sama osebe a izolovane nie je natoľko rozhodujúca pre meritórne rozhodnutie vo veci, ktoré vychádza z komplexného posúdenia ďalších relevantných skutočností a okolností určujúcich najlepší záujem maloletých detí.

22. Z uvedeného dôvodu dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľka neopodstatnene namieta, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, a preto jej dovolanie ako nedôvodné zamietol (§ 448 C.s.p.).

23. Najvyšší súd naostatok dodáva, že nielen pri rozhodovaní o starostlivosti o maloleté deti, ale tiež pri rozhodovaní o úprave styku rodiča s dieťaťom, je nutné vychádzať z toho, že obidvaja rodičia majú právo starať sa o deti a podieľať sa na ich výchove v zásade rovnakou mierou, čomu zodpovedá právo dieťaťa na starostlivosť obidvoch rodičov. Ak je teda dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov, potom by dieťaťu malo byť umožnené stýkať sa s druhým rodičom v takej miere, aby táto zásada, vyplývajúca z čl. 41 ods. 4 ústavy, bola čo najviac naplnená. Napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v podstate z tejto zásady vychádzal, ale zároveň neznamená, že ide o stav trvalý; pri zmene pomerov sa môže zmeniť.

24. O trovách dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 52 C.m.p. v spojení s § 453 ods. 1 C.s.p. tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na ich náhradu.

25. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.